

Balogh László

Szimmetria-kalandok

Gránitz Miklós fotóművész képeiről*

Enteriőr a kiállításról

Jó szívvel köszöntöm Gránitz Miklóst, a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével kitüntetett fotóművészt, alkalmazott fotográfust, *Tükör-terek* című, különleges kiállításának megnyitóján. Köszönet a Kanizsai Kulturális Központnak, hogy 2 év után ismét elhozta Gránitz Miklós megkomponáltan realizmusból fakadó, így szinte szürrealisztikus, lírai, szimbolikus és filozofikus képeit.

Mélynyomó fényképészből lett az Állami Nyomda üzemvezetője, 1984-ig, azóta szabadfoglalkozású. Sok-sok egyéni és csoportos kiállítás résztvevője, könyvborítók, könyvillusztrációk, albumok, plakátok, falinaptárok készítője. Kreatív fotóival „valóban a valónál van”... A *Tükör-terekkel* a szemünk előtt pergő, valószerű, egymást követő állóképeit érzékeljük. De ezeken az állóképeken a látvány megtükrözötten tárul szemünk elé: tükörtengelyesen. Én matematikatanárként ezt értem, de valójában mindenki tanulta az iskolában a tengelyes tükrözés transzformációját, mint a tükörszimmetria elemi megnyilvánulását a síkban és a térben. A Mester észrevette: „A Teremtő függőleges tengely mentén, tükörtengelyesnek teremtett bennünket. S mennyi minden ehhez hasonló a Mennyei Úr által alkotott harmonikus, megállíthatatlanul működő világban... Gondoljunk csak csodálatos épületeinkre, működő közlekedési eszközeinkre, ezek közül és példaként az autóra, hajóra, repülőre, hogy csak néhányat említsünk, mind-mind tükörtengelyes”.

A teremtmények mind tükörterekben vannak. Így van ez a Természetben, mert ez az Úr koncepciója; de így van ez az emberi csinálmányokban, hiszen szeretnénk utánozni a Teremtőt... A templomok is tükörszimmetrikusak, de néha a tükör által is homályosan látunk, így lehet a szépségdefinícióban helye a kis aszimmetriának is. Wass Albert és a fotóművész tételmondatai is erősítik a dokumentum-felvételeket, amelyek sokszor „tragidokumentumok”, de mégis inkább az Úr dicséretei... Érdekes, ahogy technikailag a digitális fényképezés alkalmas a tükörképek megjelenítésére, az ikerterek létrehozására, egymás mellé applikálva. Ez a formai titok, de a tartalom a lényeg: jelen nincs, csak a múlt megragadásából lehet a jövőbemutatót interpretálni, s a legfontosabb ez az inspiráció, amelyeket az egymásra köszönő tükörképek közötti axiomatikus tételmondatok tesznek felejthetlenné. 48 nagy tükörképét és 9 Arcimboldo-szerű kisképét hozta el Gránitz Miklós Mester.

Mondják: az Idő Isten nyila... Mely megállíthatatlan, megfoghatatlan. De a fotóművészet régebben éppen a pillanat művészete volt, mely

igyekezett megragadni az elrebbenőt. De mára ez a fotóművészet-konceptió túlhaladott; mára a múltból kiindulva kell a múlt és jövő között lebegő, nem létező intervallumot megragadni, hogy inspirálja a jövőbeni képeket-gondolatokat. Egy mai ige: „Az Isten által Neked készített jövő több boldogságot tartogat, mint amennyire a múltadból emlékszel”. A tegnap – mondják – történelem, a holnap rejtély, a ma ugyan nem létező ajándék, de a fotóművészet által mégis megragadható... Az ember életét az emlékezés (múlt), a figyelem (jelen) és a várakozás (jövő) határozza meg. S csak akkor tudhatod előre, hogy mi következik, ha előbb felidézted a múltat. Egy ilyen jövőbemutató rekvizitum-kutatás ez a fotókiállítás.

Szeretném megfogalmazni jóérzésemet is. Reflexióm fizikatanárként kiindulhatna a tükörből magamagából is: „a tükör jó fényvisszaverő képességgel bíró felület, ami elég sima ahhoz, hogy a visszavert fénysugarakból kép keletkezzen”. A tükör az ókorban a lelket jelképezte, a középkorban a bölcsességet, amely: „az Isten működésének tiszta tükré és jóságának képmása” (*Bölcsességek könyve* 7,26). Szeretnék én is bölcsességre törekedve köszönteni, s nem a hiúság jelképeként emlegetni a mi tükör-tereinket... A hagyomány szerint a tükör véd a rossz szellemektől is, és minden reggel bele kell nézni a tükörbe, és megkérni, hogy verjen vissza minden rosszat, s ezzel védjen meg minden rossztól... Én itt csak jó tükörtereket látok! A fotóművészetben is a műalkotás érték, mert az embert nem visszafordítható módon állásfoglalásra kényszeríti.

Vitruvius szerint is: a szépség szimmetria, azaz szer-

kezet és arányosság, a részek összemérhetősége az egészszel. Hermann Weyl mondja: „A szimmetria olyan fogalom, mellyel az ember hosszú korokon át igyekezett a rendet, szépséget és tökéletességet megérteni és megalkotni”. A szimmetria mély és közös alkotóelvé a művészetnek (már a kezdetektől) és a tudománynak is. A fizikus Wigner Jenő a szimmetriaeszmét szuperelvnek tekintette. A szimmetria formaalkotó elv

az építészetben, a táncban, a zenében, mint ismétlés, az irodalomban, mint ismétléses forma és ritmusképlet. A meglelt szimmetriákkal párhuzamosan megjelent a szimmetriasértés is – az aszimmetria –, mint kompozíciós elv, ezáltal juttatva kifejezésre bonyolultabb világunkat. Ahogy a természeti formákban mindig megtalálható a szimmetria és az aszimmetria, ugyanígy van ez a műalkotásokban is, Lantos Ferencet idézve: „A szigorú arányösszefüggések természetesen nem köthetik meg mereven a festők, művészek kezét. Attól, hogy a szerkezet kiszámított, még nem műalkotás. Ehhez az kell – sok egyéb mellett –, hogy a művész kellő érzékenységgel tudja a szabályok és a szabálytalanságok egyensúlyát a tartalom érdekében egyesíteni: úgy sűríteni a formákat, hogy a rend és a rendezettség valamilyen módon mindig meghatározó legyen”. Gránitz Miklós képei is azt bizonyítják, a Természethez mindig lehet fordulni: az kimeríthetetlen tárházát nyújtja a törvényekre épülő gazdag variációknak.

Legszívesebben végigolvasnám a fotók tételmondatait versként (meg is tettem...), de most csak hadd

emeljem ki a lényegét, Wass Alberttől és Gránitz Miklós Mestertől szabadon idézve: „Úgy él tovább, mint egy nyom, amelyik vezet valahová... Lelkük szárnyakat növesztett... A hajnali levegő tele volt erővel... A csend pajkosan játszott a formákkal... Talán Isten a neve ennek a törvénynek?... Az Isten világa békére teremtett... Derűt sugároznak mindig a világba... Patakok szavát lehajtott fejjel hallgatja az erdő... Mérték az időt, s dalra emlékeztet... A víziók valót vajúdtak... Hallgatásunk mélyén orgonaszó és imádság bujkál... A Földet behálózva éltetik a világot... Olyan csendes és súlyos a némaság...”

Bár egyesek szerint Idő, azaz pillanat nincs is, de én ezekre a képekre nézve mégis elhiszem, hogy létezik exponált idő, mely az itt-lét megragadása. És sok-sok ilyen csodáltnivaló pillanattól áll össze a felejthetetlen élmény.

* (Elhangzott 2016. január 21-én, a nagykanizsai Hevesi Sándor Művelődési Központ Ősze András Galériájában. Gránitz Miklós fotóművész „Tükör-terek” című kiállításának megnyitóján.)

Kiss Ágnes Katinka: Cím nélkül

